

ENVIRONMENTAL TECHNOLOGIES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-046-9-42>

ВИДАЛЕННЯ СО З ГАЗІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КАТАЛІЗАТОРІВ НА ОСНОВІ ФЕРИТНИХ МАТЕРІАЛІВ

Довголап С. Д.

аспірант

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Іваненко О. І.

кандидат технічних наук, доцент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

В технологічних процесах, де зустрічається термічна обробка вуглецю, таких як коксування, графітація, спалювання вугілля, завжди утворюються оксиди вуглецю, якщо в газових сумішах присутній в більших чи менших концентраціях кисень. Як правило, дані процеси супроводжуються утворенням діоксиду вуглецю та токсичного монооксиду вуглецю[1, с. 9–16].

Не дивлячись на значну кількість методів доокислення монооксиду вуглецю перед скидом димових газів у атмосферу, задача створення умов ефективного його окислення на стадії отримання є важливою проблемою, яка недостатньо вивчена.

Одним із конструктивних рішень проблеми очистки димових газів багатоканальних печей [2] для випалювання електродних заготовок від монооксиду вуглецю може бути розміщення у вогневих каналах цих печей контейнерів з каталізатором у камерах, що підігріваються димовими газами. Таким чином, метою роботи є розробка каталізаторів окислення СО для вирішення важливої наукової і прикладної проблеми техногенного забруднення навколишнього середовища підприємствами з виробництва електродів.

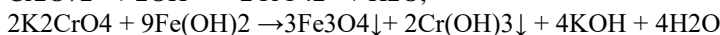
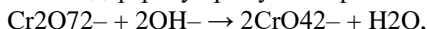
В ходів даних досліджень були проведені лабораторні експерименти з наступними каталізаторами на основі феритних матеріалів.

Мідь-феритовий каталізатор ($\text{Cu}^{2+}:\text{Fe}^{2+}=1:3,53$) на основі цеоліту [2]: наважку цеоліту обробляли сумішню розчинів 0,069M CuSO_4 та 0,278M FeSO_4 протягом 1 год, після чого осаджували на цеоліті осад фериту міді $\text{CuFe}(\text{FeO}_2)_3$ 25 % розчином NH_4OH за реакцією:

$$2\text{Cu}^{2+} + 8\text{Fe}^{2+} + 20\text{NH}_4\text{OH} + \text{O}_2 \rightarrow 2\text{CuFe}(\text{FeO}_2)_3\downarrow + 10\text{H}_2\text{O} + 20\text{NH}_4^+$$

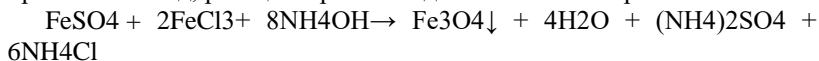
та витримували протягом 24 год. Після цього модифікований цеоліт відділяли від водної фази декантацією, промивали та сушили на повітрі до постійної маси.

Хром-феритовий каталізатор ($\text{Cr}^{6+}:\text{Fe}^{2+}=1:15$) на основі цеоліту [3, с. 215]: наважку цеоліту обробляли сумішню розчинів 0,028M $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$ та 0,332M FeSO_4 протягом 1 год, після чого осаджували на цеоліті осад фериту хрому 25 % розчином NH_4OH за реакціями:

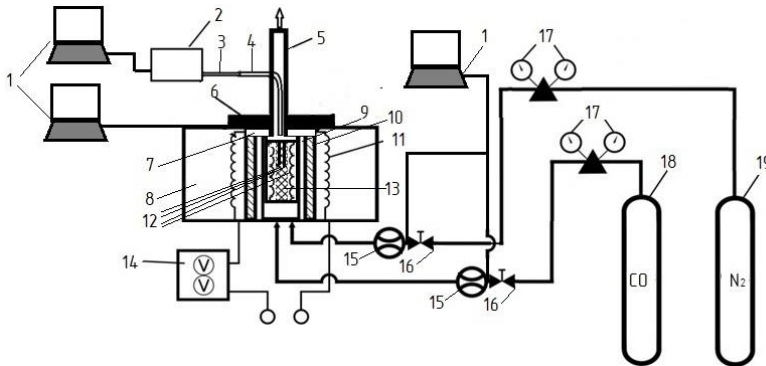

та витримували протягом 24 год. Після цього модифікований цеоліт відділяли від водної фази декантацією, промивали та сушили на повітрі до постійної маси.

Феритовий каталізатор ($\text{Fe}^{2+}:\text{Fe}^{3+}=1:2$) на основі цеоліту [3, с. 215]: наважку цеоліту обробляли сумішню розчинів 0,119M FeSO_4 та 0,238M FeCl_3 протягом 1 год, після чого осаджували на цеоліті осад магнетиту Fe_3O_4 25 % розчином NH_4OH та витримували протягом 24 год, реакція отримання даного каталізатора:

Дослідження процесу окислення CO в створеній установці: установка (рис. 1) включає термокамеру 8, що складається з металеві трубки з нержавіючої сталі 9 та керамічної трубки 10 з нагрівальним елементом 11 в якій за допомогою термопар 12 та термореле 13 підтримується за допомогою елемента 11 задана температура. Зразок каталізатору з розміром зерна 3-5-8 мм в циліндричному контейнері 13 поміщали в металеву трубку 9. Розміри контейнеру складали: висота 160 мм, діаметр 60 мм. Контейнер з каталізатором висотою 50 мм вставляли в трубку 9 таким чином, щоб виключити проходження газової суміші повз каталізатор.

Рис. 1. Схема лабораторної установки для вивчення процесів каталітичного окислення монооксиду вуглецю:

1 – цифровий інтерфейс вимірювань; 2 – газоаналізатор VARIO PLUS industrial analyzer MRU air fair; 3 – газовідбірник газоаналізатора; 4 – трубка для відбору газової суміші з камери в газоаналізатор; 5 – відведення газової суміші; 6 – металева прокладка; 7 – азбестова прокладка; 8 – термокамера; 9 – трубка із нержавіючої сталі; 10 – керамічна трубка; 11 – нагрівальний елемент; 12 – термопарі; 13 – контейнер для каталізатора із сітки з нержавіючої сталі; 14 – регулятор температури; 15 – газові витратоміри Bronkhorst EL-FLOW F-111AC; 16 – регулюючі клапани F-001AC; 17 – редуктори; 18 – балон із монооксидом вуглецю; 19 – балон із азотом

Об'ємну швидкість газового потоку варіювали в інтервалі 1-5 дм³/хв. У процесі нагрівання постійно контролювали склад газової суміші на вході та виході з термокамери. За необхідності в якості інертного газу використовували азот. Концентрацію продуктів реакції аналізували за допомогою газоаналізатора VARIO PLUS industrial analyzer MRU air fair, з точністю ± 20 ppm або $\pm 5\%$ значень вимірювання. Безпосередньо перед проведенням каталітичного експерименту зерно каталізатору піддавали термообробці за температури 450 °C на протязі 2 год. Перед та після нагрівання і охолодження визначали втрату маси каталізатора. Каталітичну очистку газової суміші від CO досліджували в інтервалі 200-400 °C.

В результаті проведених досліджень було встановлено що максимальна ступінь окислення CO з використанням всіх типів каталізаторів досягалася при температурі 390 0C. Найефективнішим каталізатором виявся хром-феритний каталізатор при його використанні конверсія CO при температурі 390 0C складала 82,4 Конверсія CO при температурі 390 0C при використанні феритного та мідь- феритного каталізатора складала 48,5% та 41,2%.

Слід зазначити, що мідь феритний каталізатор, найменш ефективний при температурах нижче 3500С, а кращі показники конверсії СО хром-феритного каталізатора спостерігалася з початкової температури 200 0С, ефективність даного каталізатора дорівнювала 49%, що вища ніж ефективність двох інших каталізаторів, при максимальній температурі випробувань.

В результаті досліджень було визначено, що каталізатори на основі феритних матеріалів, є ефективним для конверсії СО з газів та підтверджує актуальність даного дослідження. Дані каталізатори можливо успішно застосовувати для очищення газів на промислових підприємствах.

Література:

1. Курсов С. В. Монооксид углерода: физиологическое значение и токсикология // *Медицина неотложных состояний*. 2015. 6(69). С. 9–16.
2. Riedhammer. 2006. Ring Pit Furnaces for Baking of high quality Anodes – an Overview, 15. URL: http://www.riedhammer.de/system/00/01/42/14219/633776329561250000_1.pdf
3. Радовенчик В. М., Иваненко О. І., Радовенчик Я. В., Крисенко Т. В. *Застосування феритних матеріалів в процесах очищення води* / Монографія. – Біла Церква: Видавництво О. В. Пшонківський, 2020. – 215 с. ISBN 978-617-604-065-2

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-046-9-43>

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СХЕМИ ОЧИСТКИ ШАХТНИХ ВОД НА ОСНОВІ ЇХНЬОГО ДООЧИЩЕННЯ В ШВИДКИХ ЗЕРНИСТИХ ФІЛЬТРАХ

Кулікова Д. В.

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри екології та технологій захисту

навколишнього середовища

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

Будь-яка діяльність людини пов'язана з перетворенням довкілля, але найбільш масштабна трансформація природи спричиняється гірничими роботами, серед яких у числі перших є видобуток вугілля.